

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
EDUKOLOGIJOS FAKULTETAS
EDUKOLOGIJOS KATEDRA

GILIJA GAJAUSKIENĖ

Edukologijos studijų programos (specializacija:
švietimo vadyba) magistrantė

**PEDAGOGINIŲ KONFLIKTŲ RAIŠKA KLASĖS
APLINKOJE IR EDUKACINĖS PREVENCIJOS
PRIEMONĖS (atvejo analizė)**

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovė:
Doc. Dr. D. Augienė

Šiauliai, 2007

Darbas originalus G. Gajauskienė

(studento parašas)

ĮVADAS

Temos aktualumas. Jaunas žmogus augdamas susiduria su įvairiausiomis ir sudėtingiausiomis bendravimo problemomis. Visuomenė, kiekviename vaiko vystymosi etape sukurianti tam tikrą socialinių bei dorovinių vertybių sistemą, suinteresuota, kad vaikas jas suvoktų ir priimtų, taip tapdamas pilnaverčiu visuomenės nariu. Vienas iš reikšmingiausių socialinių įgūdžių- mokėjimas bendrauti su aplinkiniais. Pastaruoju metu vis plačiau imama nagrinėti, kokių socialinių įgūdžių stokoja mokiniai (Targamadzė, 2006; Dereškevičius, Rimkevičienė, 2000; Leliūgienė, 1997; Kvieškienė, 2003 ir kt.). Tyrimai parodė, kad sėkmingai socializacijai trukdo nesusiformavusios socialinės elgsenos įgūdžiai, bendravimo įgūdžių stoka ir negebėjimas taikiai spręsti iškilusius klausimus. 2000- aisiais metais Lietuvoje įkurto Nacionalinio švietimo forumo rezoliucijoje rašoma, kad be kita ko mokyklos turi sudaryti bendradarbiavimo, sprendimų priėmimo ir kitų demokratiniam gyvenimui būtinų įgūdžių sąlygas, kad žmogus sėkmingai įsitrauktų į nuolat kintantį pilietinį pasaulį (<http://www.forumas.smm.lt/dok-rezol.html>). Bendravimo meno vaikai mokosi šeimoje, tačiau "mokykla- antroji vaiko bendruomenė, į kurią vaikas patenka po šeimos ir kurioje socializuojasi, įgauna tam tikrus elgesio, bendravimo su bendraamžiais ir vyresniais žmonėmis įgūdžius" (Kvieškienė, 2003, 110). Deja, šiltų tarpasmeninių santykių siekti vis sunkiau net ir tobulėjančiose ugdymo įstaigose. Mokykloje, kaip ir kitose įstaigose, kur telkiasi įvairaus amžiaus, patirties, požiūrių žmonės, neapsieinama be konfliktų. Mokytojų ir paauglių nekonfliktiško bendravimo ir bendradarbiavimo problema šiandien yra **labai aktuali**. Nesutarimai tarp mokytojų ir mokinių dažniausiai prasideda tuomet, kai mokiniai "įžengia" į paauglystę.

Paauglystė- tėvams ir pedagogams rūpestį keliantis laikotarpis. Šio amžiaus ypatumai lemia dažnus vaikų, tėvų ir pedagogų konfliktus. Paaugliui tenka vienu metu gyventi dviejuose- bendraamžių ir suaugusiųjų- pasauliuose. Šį amžiaus tarpsnį jaunuolės ir jaunuoliai stengiasi išnaudoti visų gyvenime sutiktų problemų sprendimui, ypač su suaugusiais. Bendravimo problema- viena svarbiausių problemų paauglystėje. Mokytojui irgi tenka nelengva užduotis- jis turi būti ne tik geras specialistas, bet „mokinio asmenybės ugdytojas ir pagalbininkas, draugas, patarėjas“ (Zaborskis, Makari, 2001, 15). Jis turi gerbti mokinį, vertinti jį tokį, koks šis yra. Taigi, mokinių kasdiniame gyvenime labai svarbūs geri santykiai su pedagogais. Paauglio santykių su suaugusiais raidai svarbu ne tai, kaip patys vyresnieji žiūri į tuos santykius, bet kaip paauglys juos suvokia, vertina, išgyvena. Nuo paauglio požiūrio į komunikavimą labai priklauso jaunuolio elgsena su suaugusiuoju (Gučas, 1990). Paauglystėje vykstantys

pokyčiai gali iš pagrindų pakeisti vaiko ankstesnes savybes, interesus. Tokie pokyčiai gali komplikuoti paauglio ugdymą: „jis nepasiduoda suaugusiojo įtakai, išryškėja įvairios nepaklusnumo, priešinimosi apraiškos“ (Leliūgienė, 1996, 92). Dažnai breštančiųjų sprendimai grindžiami emocijomis, bet kokia kaina norima įrodyti savo subrendimą ir savarankiškumą (Jovaiša, Vaitkevičius, 1987). Paauglių elgesio problemos veda prie konfliktų.

Daugelis psichologų apie paauglystę rašo kaip apie sunkiai išgyvenamą ir audringą laikotarpį (Žukauskienė, 2002; Walton, 2000; Navaitis, 1998; Gage, Berliner, 1994; Gučas, 1990, Gailienė, Bulotaitė, Sturlienė, 1996 ir kt.). Tai neišvengiamai konfliktiškas laikotarpis, kurio metu vyresniesiems svarbiausia turėtų būti ne nuslopinti paauglio maištą, bet padėti jam kryptingai spręsti konfliktines situacijas. Kad šis siekis taptų įgyvendintas, paaugliui turėtų padėti ne tik šeima, bet ir mokytojai. Tačiau mokytojui, kaip ir kiekvienam kitam žmogui, būdingi tie patys išgyvenimai ir stereotipai. Jam gali būti sunku pakeisti požiūrį į vaiką, kuris elgiasi ne taip, kaip prašoma. Tokiu atveju neišvengiamai kyla konfliktas tarp mokytojų ir mokinių. Konfliktų atsiradimo priežastys tarp jaunuolių ir pedagogų, sprendimo būdų paieška bei konfliktų sukelti išgyvenimai- **aktuali** šiandienos tema.

Mokykla- institucija, kuri ruošia mokinius ir turi daug įtakos formuojantis paauglio požiūriui į gyvenimą. Pasak E. Štuopytės (2002), jeigu jaunuolis sulauks pripažinimo ir įvertinimo mokykloje, bus išgirstas ir suprastas, augs lygiateisiškai bendraudamas, savaime atsiskleis visa jo vidinė išmintis. Šilti, žmogiški mokytojo ir mokinio santykiai- viena iš pagrindinių vertybių. Kalbant apie mokykloje vykstančius konfliktus, temos aktualumą pabrėžia vis dažnesnis pedagogų ir mokinių nuomonių, interesų skirtumas, kuris, laiku nesustabdytas dėl bendravimo įgūdžių stokos, virsta į didelius konfliktus.

Problema. Mažai kokybinių tyrimų ir duomenų apie tai, kokie veiksniai, bendrojo lavinimo mokykloje, įtakoja konfliktų atsiradimą tarp pedagogo ir paauglio, kokių edukacinių priemonių imasi mokyklos bendruomenė, įgyvendindama konfliktų prevenciją.

Tyrimo objektas. Veiksniai, įtakojančys konfliktus tarp paauglių ir pedagogų.

Taigi, iškėlėme tokią **hipotezę**- konfliktai mokyklose tarp paauglių ir pedagogų yra neišvengiami. Pedagoginiai konfliktai dažnai sprendžiami padedant trečiajam asmeniui (tarpininkui).

Tyrimo tikslas- nustatyti priežastis, įtakojančias konfliktus ugdymo institucijose.

Šiam tikslui įgyvendinti iškelti **uždaviniai**:

1. Išanalizavus mokslinę literatūrą apie paauglių bendravimo ypatumus, reikalavimus pedagogui, dirbančiam su paaugliu, atskleisti pedagoginio konflikto atsiradimo priežastis.
2. Paruošti klausimus ir anketas paauglių ir pedagogų apklausai bei ją atlikti.
3. Nustatyti , kokie veiksniai įtakoja konfliktų atsiradimą ugdymo institucijoje .

4. Atlikti kokybinę ir kiekybinę rezultatų analizę bei suformuluoti išryškėjusias tendencijas konfliktų susidarymo ir jų valdymo klausimais.

Darbo tikslui ir uždaviniams įgyvendinti buvo panaudoti šie **metodai**:

1. Pedagoginės- psichologinės literatūros analizė.
2. Pusiau struktūrizuotas interviu.
3. Interviu kokybinė analizė.
4. Tyrimo radinių aprašymas ir interpretavimas.

Tyrimo dalyviai ir imtis. Tyrimas vyko 2006 m. Kelmės rajono X vidurinėje mokykloje. Pasirinkta vidurinė mokykla, tuo siekiant giliau atskleisti esamą situaciją tiriamojo objekto aspektu. Tyrime dalyvavo minėtos mokyklos devintos klasės 15- 16 metų amžiaus **mokiniai** (iš viso 6) ir **pedagogai** (iš viso 6).

Tyrimo etapai. *Pirmajame etape* (2005-2006 m.) nagrinėta mokslinė- pedagoginė- psichologinė literatūra, informacijos ieškota interneto priemonėse.

Antrame etape (2006 m. lapkričio mėn.) atliktas žvalgomasis tyrimas, kurio tikslai- 1) nustatyti, kurie paaugliai ir pedagogai atitinka numatytus kriterijus ir 2) sukurti tyrimo metodiką.

Trečiajame etape (2006 m. gruodžio mėn.- 2007 m. sausio mėn.) buvo praveistas pusiau struktūrizuotas interviu su tiriamaisiais. Šis metodas pasirinktas todėl, kad taip galima nuodugniau atskleisti vykusio konflikto priežastis, išgyvenamas emocijas ir sprendimo būdų paiešką. Dar viena svarbi priežastis rinktis interviu metodą ta, kad visada galima patikslinti, smulkinti klausimą. Išsamesnės informacijos gavimui buvo naudojami atviri klausimai. Norint patikslinti informaciją, buvo užduodami papildomi klausimai. Kad interviu vyktų sklandžiai, buvo laikomasi klausimų eiliškumo (priedai 1 ir 2).

Ketvirtajame etape (2007 m.) atlikta tyrimo duomenų kokybinė analizė, suformuluotos išryškėjusios tendencijos, suformuluotos išvados, parengtos rekomendacijos.

Darbo reikšmingumas/ naujumas. Darbo reikšmingumas/ naujumas. Darbo reikšmingumą ir naujumą lemia tai, kad atskleistas patirties atvejis, o gauti duomenys apie pedagoginius konfliktus klasės aplinkoje yra individualūs. Galima daryti prielaidas, kad išaiškėjusios konfliktų atsiradimo priežastys vyrauja ir kitose klasėse. Atsižvelgiant į gautus duomenis, suformuoti tirtųjų mokinių palankaus požiūrio į mokytoją komponentai, sudarytas konfliktų prevencijos klasėje modelis.

Tyrimo tikslas ir uždaviniai nulėmė darbo **struktūrą**. Darbas susideda iš įvado, dviejų skyrių, išvadų, rekomendacijų, literatūros sąrašo, 9 priedų. Darbe pateikta 14 lentelių ir 6 paveikslai.

